

Zijn begaafde leerlingen de vreemde eend in de bijt?

Sociale relaties van cognitief begaafde leerlingen

Nina Steenberghs & Karine Verschueren

Relaties met leeftijdgenoten (peers)

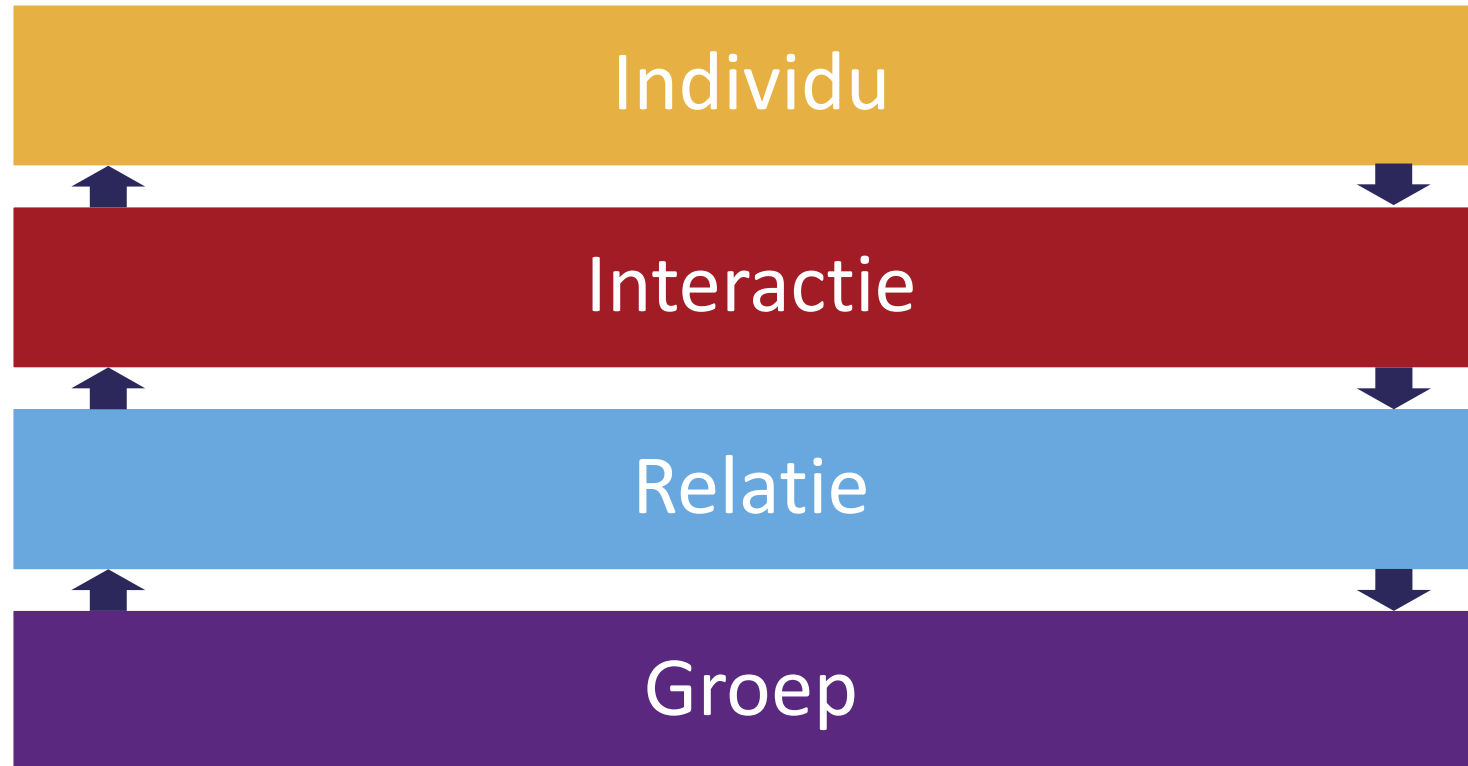
Centrale ontwikkelingscontext

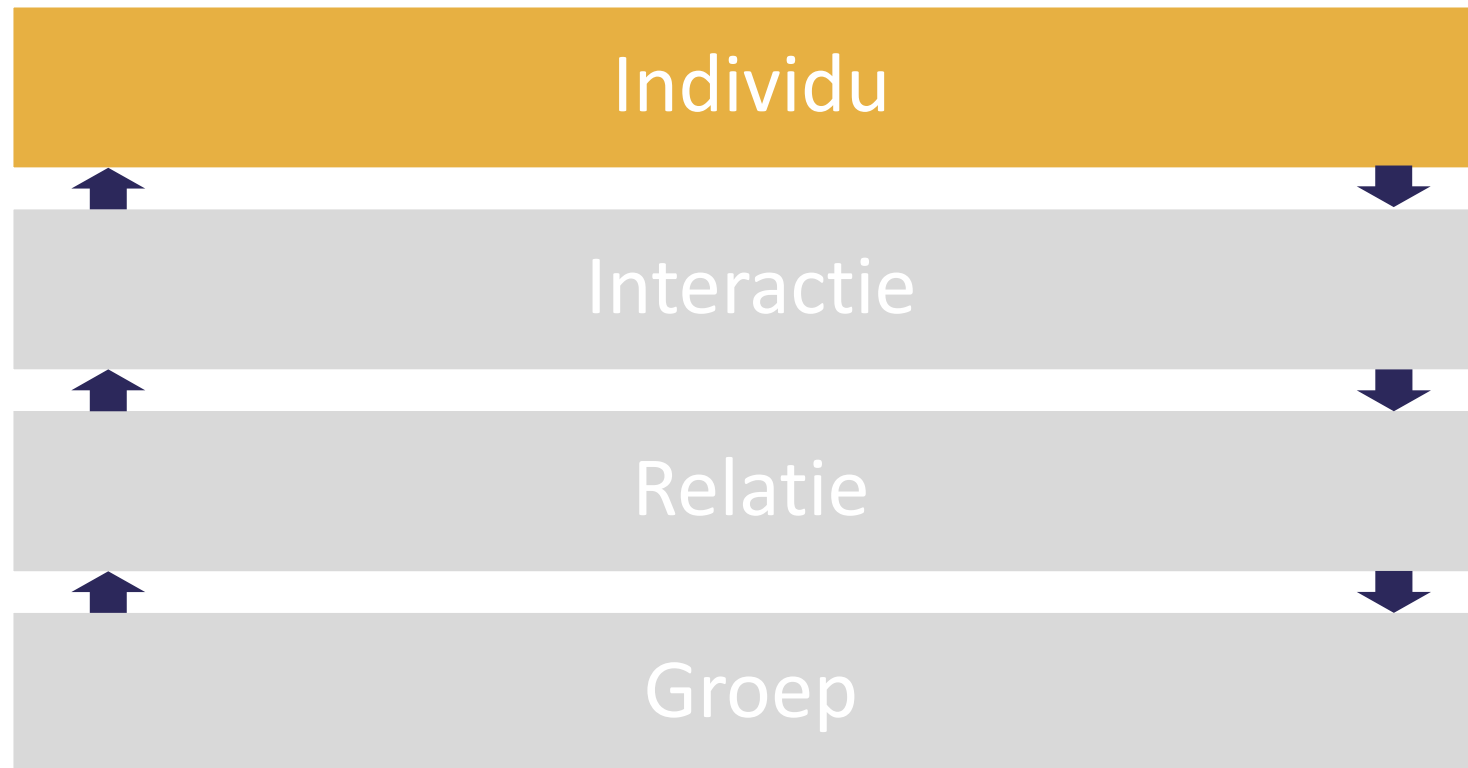
Late kindertijd en vroege
adolescentie

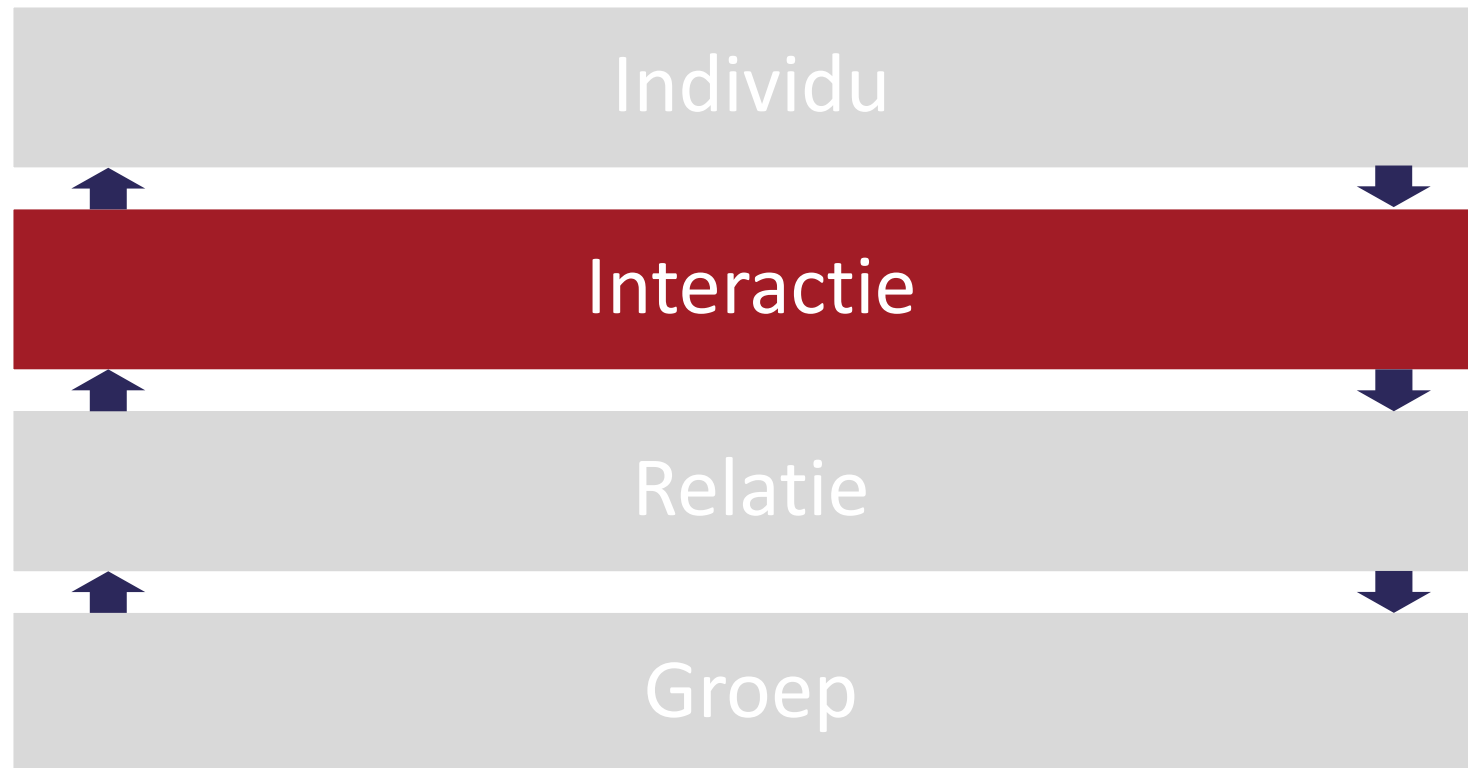
Verschillende niveaus binnen sociaal functioneren

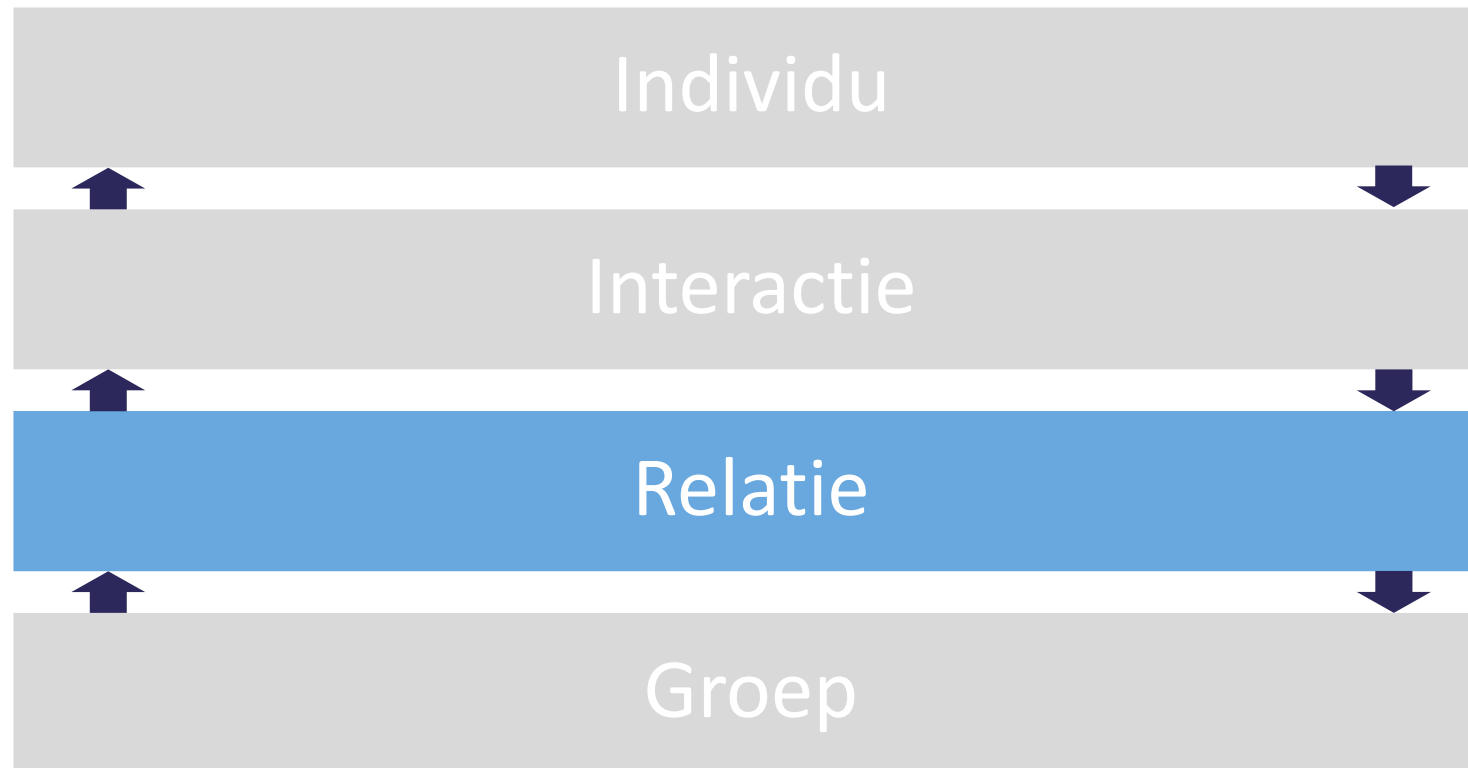
Verschillende niveaus binnen sociaal functioneren

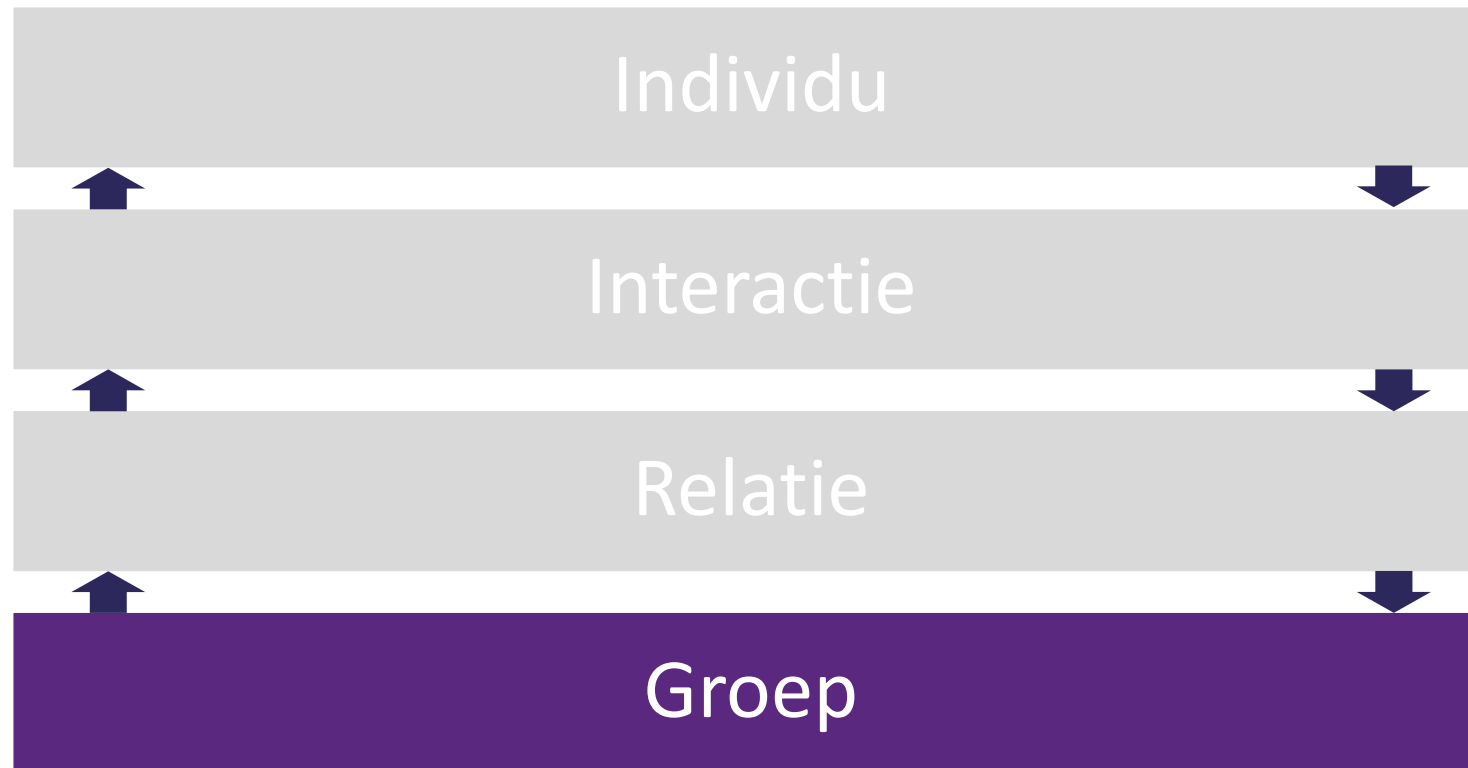
Verschillende niveaus binnen sociaal functioneren

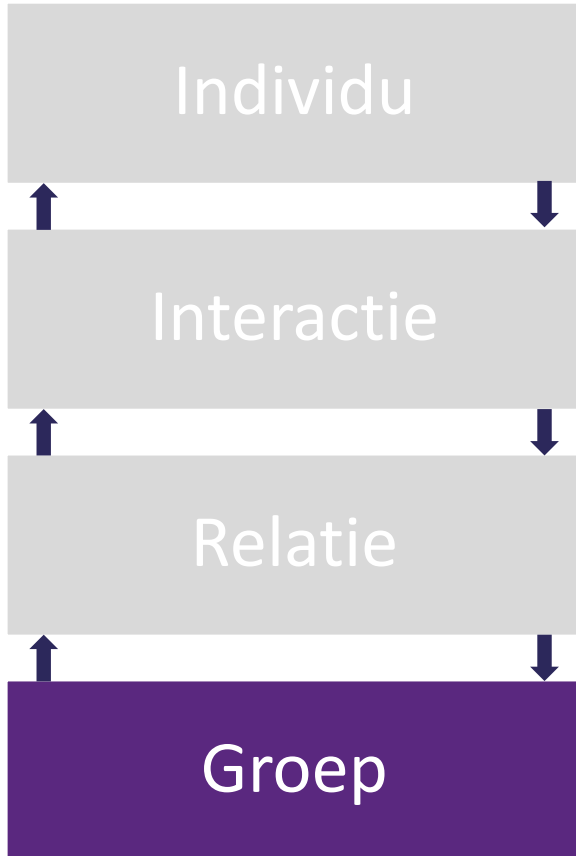
Verschillende niveaus binnen sociaal functioneren

Verschillende niveaus binnen sociaal functioneren

Groepsniveau: verschillende dimensies

- Aanvaarding/afwijzing: hoe geliefd is iemand in de groep?
- Gepest worden
- Populariteit: hoeveel invloed heeft iemand in de groep?
- Groepsnormen: wat is typerend voor de groep en wat wordt wenselijk geacht?

Implicaties voor de praktijk

Zicht op sociaal functioneren met peers => gedifferentieerd bevragen

Vb. iemand kan populair zijn in groep, maar toch geen wederkerige vriend hebben

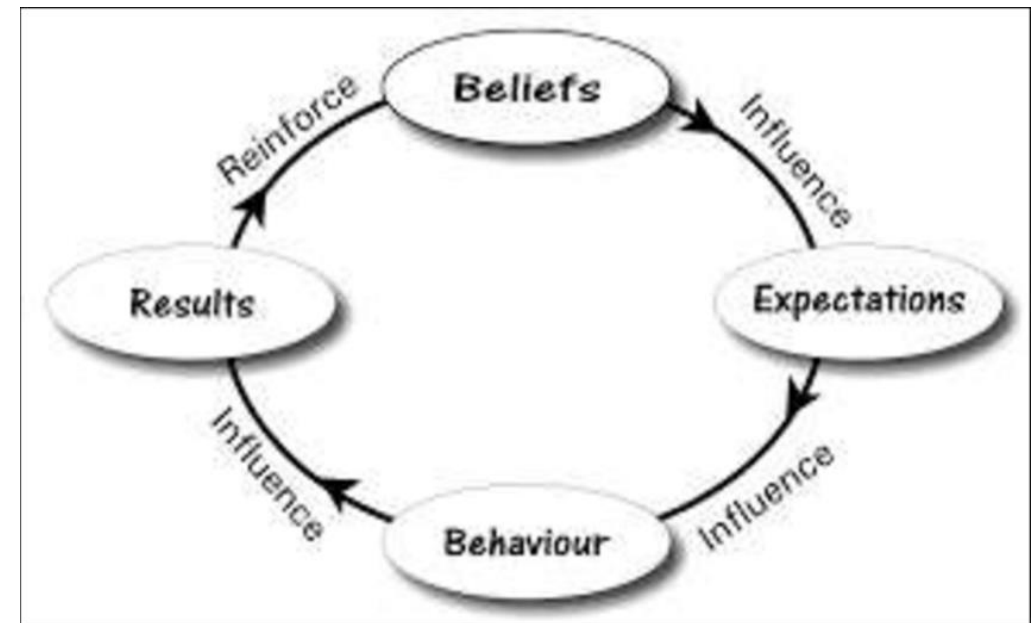
Vb. iemand kan afgewezen worden zonder dat die wordt gepest

Verschillende perspectieven op peerrelaties

Peers

Leerkracht

Leerling

Sociaal functioneren van cognitief begaafde kinderen en jongeren?

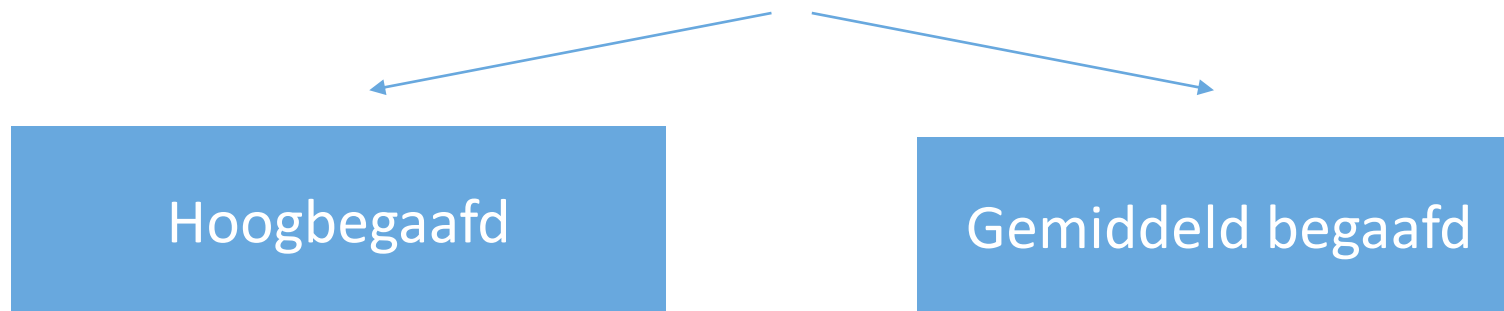
Stereotype ideeën

Experiment bij 522 leraren in opleiding

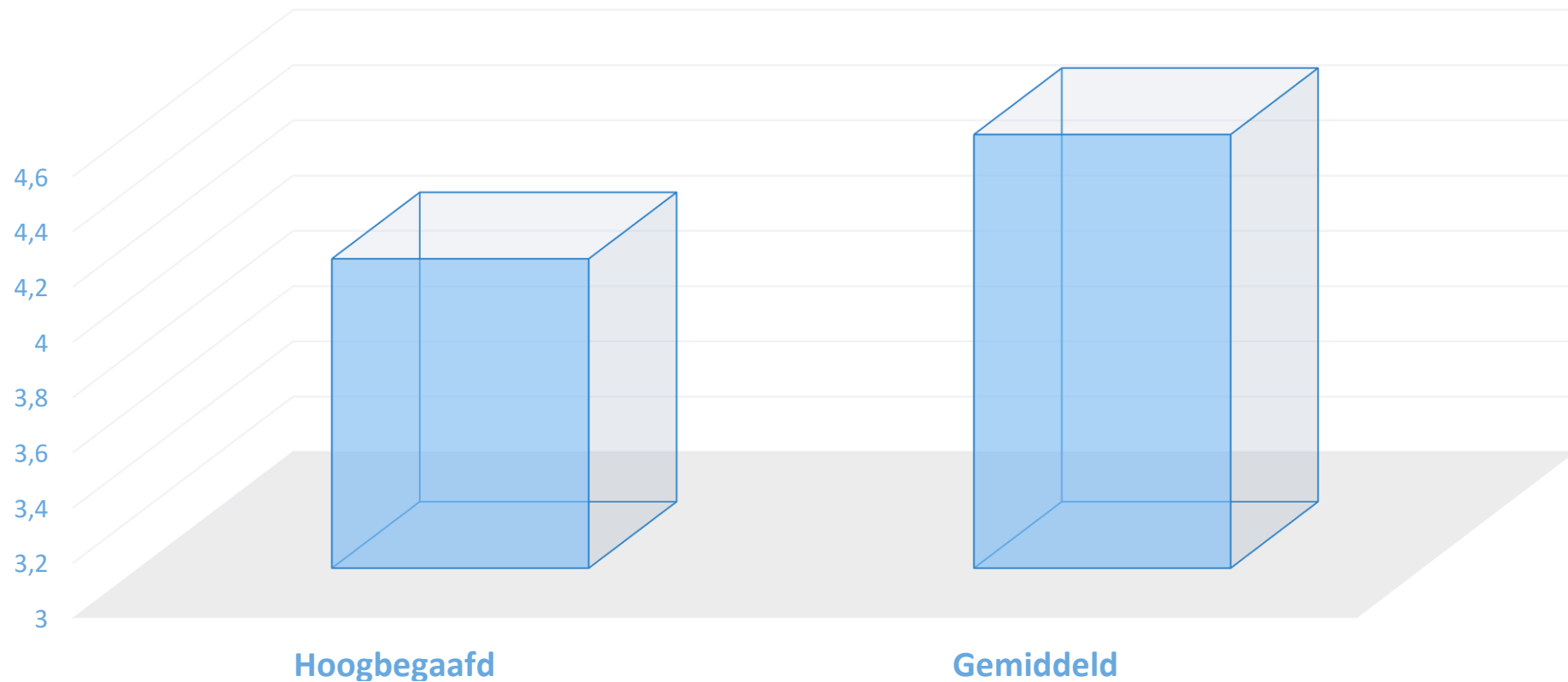
Vignet

“Volgend jaar komt Siska bij jou in de klas, ze is ...”

➔ Vragen beantwoorden over dit hypothetisch kind

Inschatting van sociale competentie

Wat zegt onderzoek?

- Sociale aanvaarding in peergroep
- Verschillende perspectieven

Wat is correct?

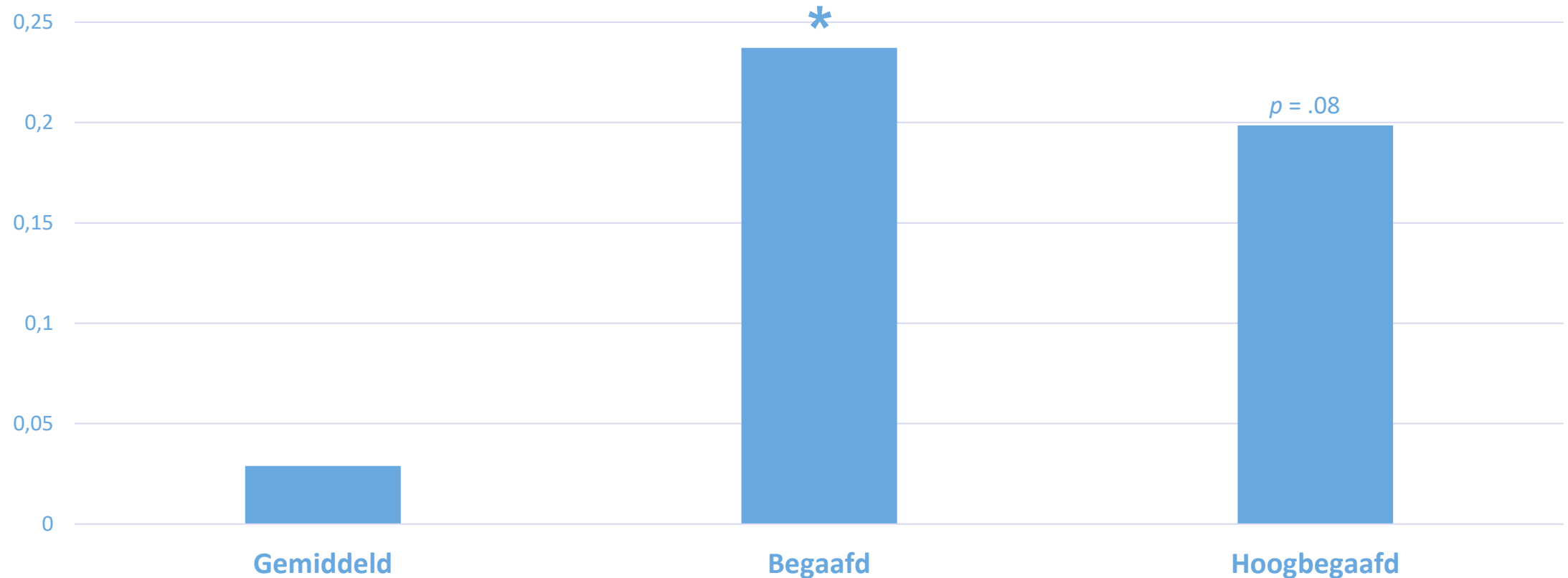
- Beter aanvaard door klasgenoten
- Minder goed aanvaard door klasgenoten
- Even goed aanvaard door klasgenoten

Aanvaarding door peers

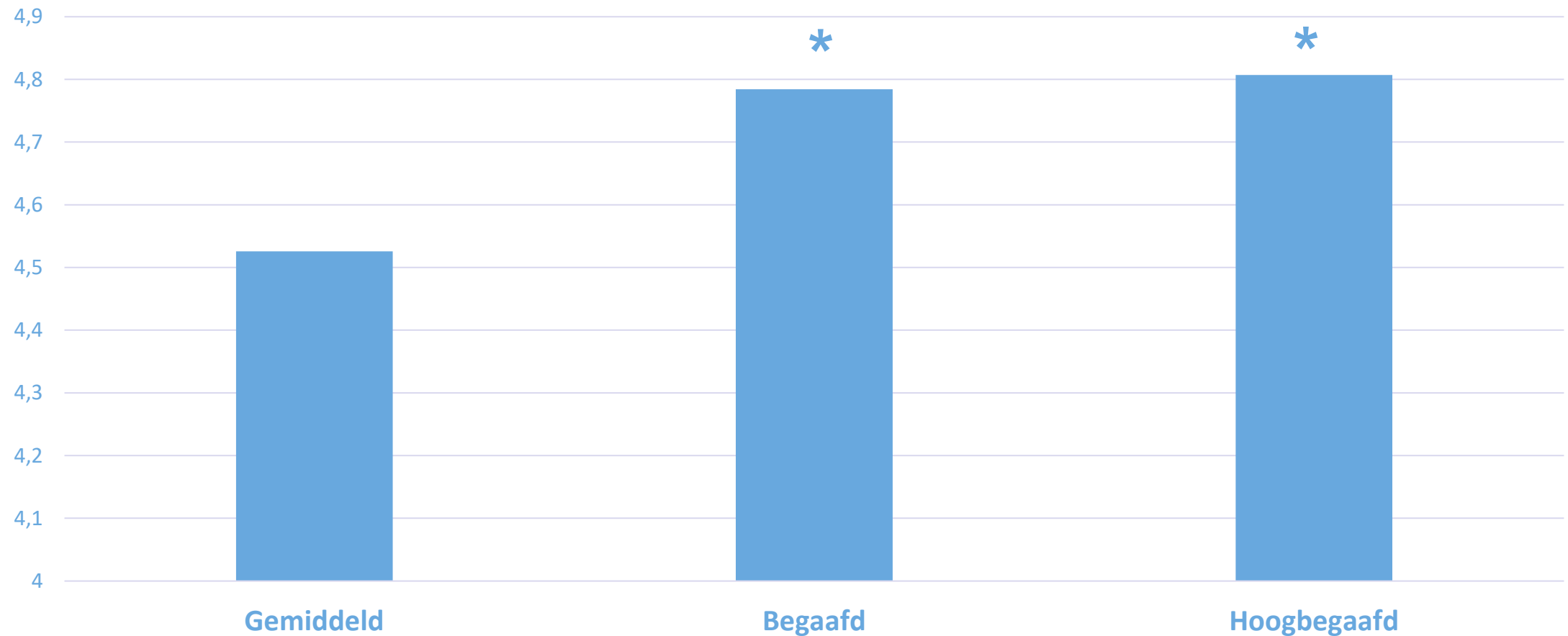
- Geen verschil of beter aanvaard
- Perspectief van peers en leerkrachten
- Vaak wel deelnemers aan verrijkingprogramma's

Peerbeoordelingen van sociale aanvaarding

Leerkrachtbeoordelingen van sociale aanvaarding

Aanvaarding door peers

Verklaring?

- Gemiddeld betere probleemoplossingsvaardigheden
- Gemiddeld minder agressief, storend gedrag

Eigen beleving is niet altijd zo positief ...

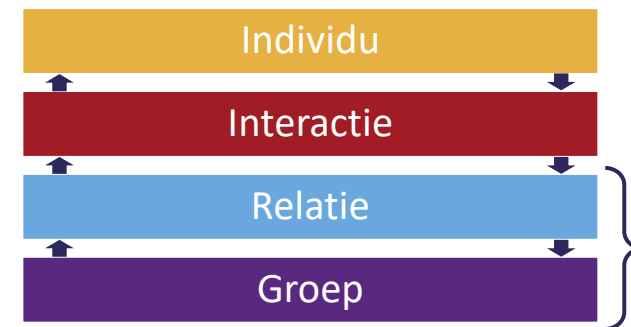
SiBO-studie (einde basisonderwijs)

- beter aanvaard door peers, maar voelden zich even aanvaard als anderen

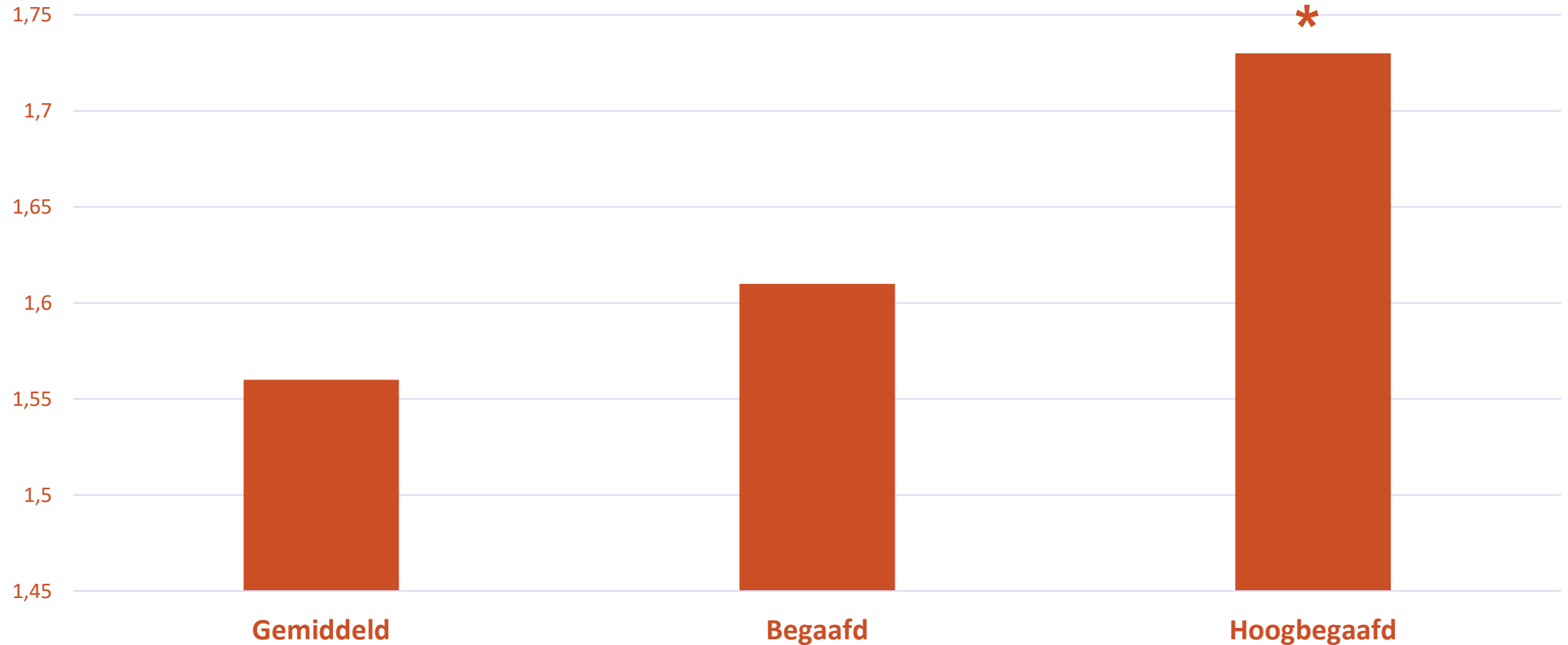
Eigen beleving is niet altijd zo positief ...

Talent-studie (begin secundair onderwijs)

- Gevoelens van eenzaamheid
 - Ontevredenheid over kwaliteit of kwantiteit van peerrelaties
 - Aanvaarding in groep & vriendschappen

Eenzaamheid in relatie met peers

Begaafde kinderen met en zonder diagnose/label

Eenzaamheid in relaties met peers

Hoe kunnen we dit begrijpen?

In de lijn van kwalitatief onderzoek

“Gevoel anders te zijn”

andere interesses en passies

Adolescentie: meer bewustwording van mismatch

groter gevoel van isolatie in groep

moeilijker om wederkerige vriendschappen te hebben

Vriendschap

- Hogere verwachtingen en standaarden voor vriendschap
 - Ontwikkelingsverschillen: begrip van vriendschap wordt complexer en verwachtingen 'hoger'
 - Van 'samen leuke dingen doen' naar 'elkaar kunnen vertrouwen, intimiteit'
- Eigen onderzoek: vaker door anderen als vriend benoemd, maar ze benoemen zelf minder kinderen als hun vriend

Implicaties voor de praktijk

Oog hebben voor sociale relaties & vooral: eigen **beleving** van kind of jongere
Vooral als kind qua cognitieve vaardigheden en interesses sterk afwijkt van de
peergroep

Contact met 'gelijkgestemde zielen' aanmoedigen en faciliteren

op school: externe verrijkingsklassen

buitenschools: peers met gelijke interesses (ook sport, muziek, ...!)

Implicaties voor de praktijk

Verhoogde waakzaamheid, maar zeker niet noodzakelijk een probleem!

Verschillen binnen groep cognitief begaafde kinderen ~ match met peergroep, persoonlijkheid, ...

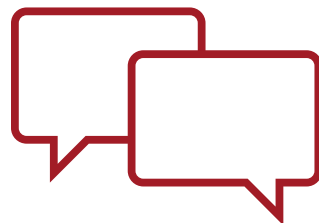
Peer normen

- Schoolpopulatie = sociaal systeem
- Jongeren kopiëren het gedrag van peers: agressie, betrokkenheid, prestaties, ...
- Ook cognitief sterke leerlingen horen er graag bij
→ risico op onderpresteren

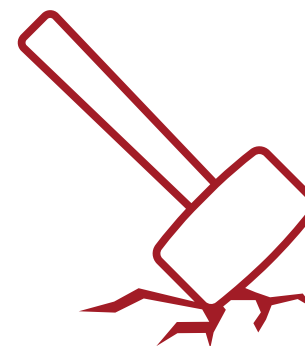
Normen verspreiden

Modelleren

**Informatie
uitwisselen**

**Versterken &
Verwerpen**

Peers = meer dan vrienden

Vrienden

Veel tijd samen, conflict en afwijzing vermijden

Populaire Leerlingen

Grote impact op klasnormen, sociale status verhogen

Populariteit en Prestaties

Vriendschappen hangen samen met de prestaties van populaire leerlingen

Populaire leerlingen met hoge prestaties

➔ leerlingen zoeken vrienden met hetzelfde prestatieniveau

Populaire leerlingen met lage prestaties

➔ leerlingen zoeken vrienden die laag presteren

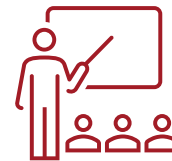
Talent-onderzoek

- Hoe beïnvloeden vrienden en populaire leerlingen betrokkenheid en onbetrokkenheid?
- Hoe beïnvloeden intelligente leerlingen betrokkenheid en onbetrokkenheid?

3474 Leerlingen
403 Cognitief sterke leerlingen
13,5 Jaar (gemiddeld)

157 Klassen

27 Scholen

Betrokkenheid

= engagement dat een leerling toont in de klasactiviteiten

Betrokken leerlingen halen doorgaans hogere punten en kunnen beter omgaan met schoolse uitdagingen en teleurstellingen

Onbetrokkenheid

= afwezigheid en passiviteit die een leerling toont in de klas

Onbetrokken leerlingen hebben meer kans om antisociaal gedrag te tonen en riskeren aanpassingsproblemen en schooluitval

Vier dimensies van (on)betrokkenheid

Betrokkenheid

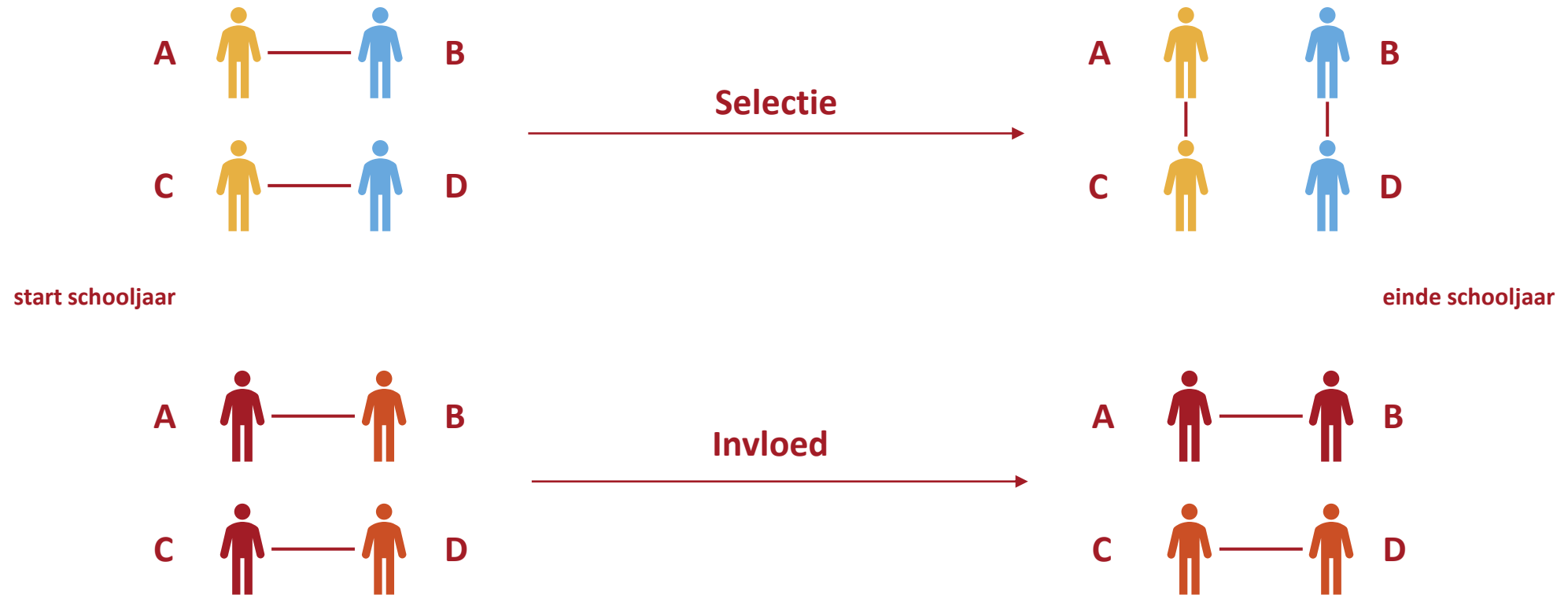
- Gedragmatige betrokkenheid
= opletten in de les, je best doen voor schoolwerk, actief deelnemen aan klasactiviteiten
- Emotionele betrokkenheid
= je goed voelen in de klas, geïnteresseerd en enthousiast zijn over leren

Onbetrokkenheid

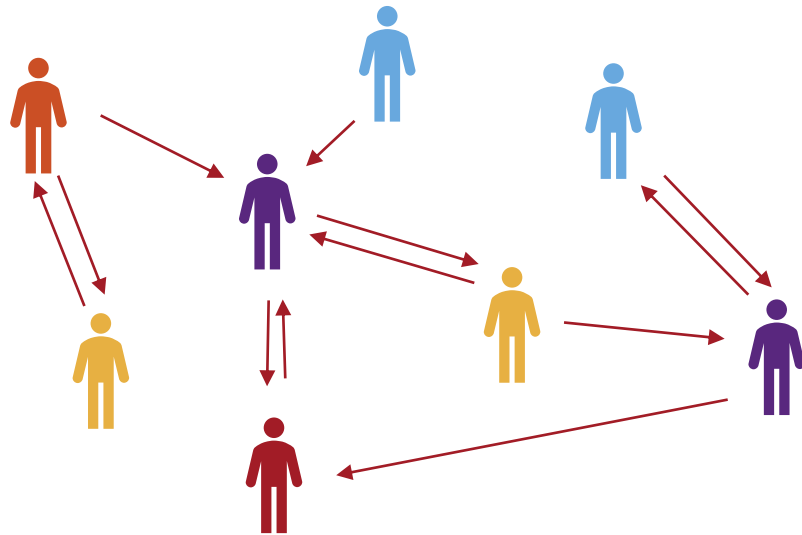
- Gedragmatige onbetrokkenheid
= doen alsof je werkt, aan andere dingen denken tijdens de les, niet je best doen voor school
- Emotionele onbetrokkenheid
= je boos of ontmoedigd voelen door schoolwerk, je vervelen tijdens de les, je slecht voelen in de klas

Invloed of selectie?

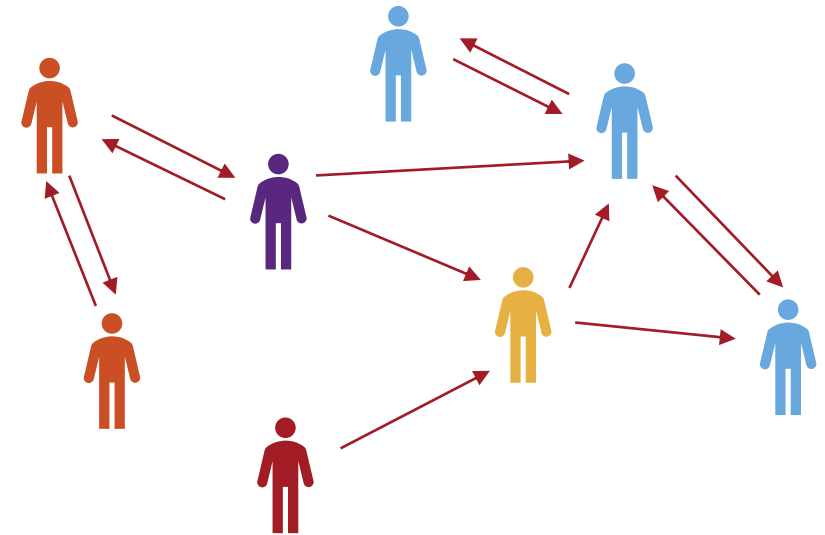
Als leerlingen op elkaar lijken, kan dat het gevolg zijn van invloed of selectie

Netwerkanalyse

start schooljaar

einde schooljaar

Resultaten

- Vrienden beïnvloeden alle vormen van (on)betrokkenheid
 - Zowel in positieve als in negatieve zin
 - Dat geldt voor cognitief sterke leerlingen, maar ook voor de rest van de klas
- Leerlingen selecteren vrienden met een gelijkaardig niveau van gedragsmatige betrokkenheid
 - Leerlingen die hun best doen voor school zoeken elkaar op en omgekeerd
- Populaire leerlingen beïnvloeden emotionele (on)betrokkenheid
 - > emoties zichtbaarder dan verwacht

Invloed van intelligente leerlingen

- Intelligente leerlingen beïnvloeden ook de emotionele (on)betrokkenheid van hun klasgenoten
- Cognitief sterke leerlingen zijn ook inspiratiebron voor anderen

Implicaties voor de praktijk

Vrienden spelen belangrijke rol in ontwikkeling
kan positief en negatief zijn
leerkrachten kunnen dit sturen

Investeren in het welbevinden van cognitief sterke leerlingen komt de hele klas ten goede